

POTENCIÁL PŘÍRODNÍ SFÉRY (pokračování)

Úvodem lze konstatovat, že *přírodní prostředí do značné míry představuje limitující faktor rozvoje cestovního ruchu (CR) na daném místě*, a to zejména tím, že *určuje kvalitu přírodního prostředí* a tím i jeho *vhodnost pro využití v cestovním ruchu* (potenciál krajiny pro cestovní ruch).

Zároveň je potřebné uvést, že přírodní podmínky, které mají *relativně neměnný (tj. trvalý) charakter*, mohou mít z hlediska rozvoje CR *vliv*:

- *kladný,*
- *nebo záporný.*

Ve srovnání s činiteli socioekonomického (respektive kulturně-historického) charakteru je lze snáze vyjádřit *objektivním způsobem*.

Při formování potenciálu krajiny pro CR se nejvíce uplatňují následující *složky*:

- *relief,*
- *klima,*
- *vodstvo,*
- v menší míře potom i *rostlinstvo* a *živočišstvo*.

Při analýze jednotlivých komponentů přírodního prostředí je přitom nutné zvážit i jejich *ovlivnění člověkem* – to může být v kladném i v záporném smyslu.

Reliéf krajiny

Reliéf, tedy soubor povrchových forem přírodního prostředí, je jednou z hlavních přírodních podmínek formujících atraktivnost krajiny pro CR. S aspektu CR je reliéf *prkem pozitivním*, neboť *příznivě ovlivňuje* tento druh lidské aktivity. Důležité jsou i *psychologicko-estetické vlastnosti* reliéfu, z hlediska CR je cenná zejména jeho *různorodost*.

Analýza vhodnosti reliéfu pro CR si všimá zejména následujících *kritérií*:

- *nadmořská výška,*
- *výšková členitost* = potenciál krajiny pro CR roste se zvyšující se členitostí reliéfu, členitost (pestrost) reliéfu patří k důležitým ukazatelům vhodnosti území pro *turistiku a zimní sporty*
nejvýznamnější složkou reliéfu z hlediska atraktivity pro CR tak jsou *horské oblasti*;
- *horizontální členitost* = faktor má význam především v *přímořských rekreačních oblastech* (členitost pobřeží),
- *sklon* (respektive *střední úhel sklonu reliéfu*) = souvislost s turistikou a lyžováním (optimální střední úhly sklonu pro *lyžování* se pohybují v rozmezí 10 – 20 stupňů),
- *geomorfologické prvky* = jedná se o *výskyt výrazných, kontrastních forem reliéfu*, jako jsou např. skalní útvary, vodopády, krasové útvary, propasti atd. (výskyt těchto prvků je často vázán na určité *geologické struktury*).

Klima

Požadavky na klimatické faktory z hlediska CR jsou *relativně dost přísné*.

Z hlediska **horizontální zonálnosti** (klima jednotlivých klimatických pásmů země) lze uvést následující skutečnosti:

- nejideálnější podmínky pro CR panují v *subtropickém pásmu* (příznivé teplotní i srážkové poměry v letní sezóně),
- následuje *mírné pásmo*, v jehož rámci poskytuje nejlepší podmínky středomořské (mediteránní) klima,
- klimatické hodnoty *ostatních podnebných pásem* jsou pro CR méně vhodné.

K základním charakteristikám klimatu, které je nutné při hodnocení potenciálu území pro CR uvažovat, patří především:

- *teplota vzduchu* (teplotní poměry) = rozhodující klimatický prvek, v létě působí přímo (limitující faktor pro rekreaci u vody), v zimě působí zprostředkovaně přes sněhový režim,
- *srážkové poměry* = jako kladný klimatický prvek se v CR projevují jen výškou sněhové pokrývky a jejím trváním → kombinace obou ukazatelů ovlivňuje délku sezóny ve střediscích zimních sportů (závětrné × návětrné svahy, expozice svahů),
- *sluneční svit*

Kromě toho je nutné zohlednit i *podnebné prvky*, které v případě svého výskytu ovlivňují intenzitu CR **negativním způsobem** – jmenovat lze zejména:

- *výskyt mlhy*,
- *větrnost území* → zhoršená kvalita ostatních klimatických prvků,
- *klimatické inverze*.

Rozvoj CR v určité lokalitě významně ovlivňuje také **počasí**, které má silný vliv zejména na *krátkodobou a víkendovou rekreaci*, a to především v *letním období*.

Tab. 1: Vliv teploty vzduchu na rozvoj CR

Počet dní v roce	Bodová hodnota					
	1	2	3	4	5	6
s teplotou nad 0° C	pod 220	220-260	261-280	281-290	291-300	nad 300
s teplotou pod 0° C	pod 60	65-74	75-84	85-104	105-145	nad 145
s teplotou nad 15° C	pod 40	40-60	61-80	81-100	101-125	nad 125
s teplotou nad 25° C	pod 20	20-29	30-39	40-49	50-65	nad 65
s nejvyšší teplotou pod 0° C	pod 30	30-39	40-49	50-59	60-70	nad 70

Pramen: Mariot, P. 1983.

Tab. 2: Vhodnost sněhové pokrývky pro CR

Počet dní se sněhovou pokrývkou v roce	Bodová hodnota					
	1	2	3	4	5	6
v souvislých intervalech delších než 10 dnů	pod 50	pod 50	50-80	81-100	81-100	nad 100
maximální počet souvislých dnů v roce	pod 50	50-90	91-120	91-120	121-150	nad 121

Pramen: Mariot, P. 1983.

Tab. 3: Vhodnost slunečního svitu pro CR

Trvání slunečního svitu v hod. v průběhu roku	Balová hodnota					
	1	2	3	4	5	6
v teplém půlroce	pod 1100	1100-1200	1201-1300	1301-1400	1401-1500	nad 1500
v studeném půlroce	pod 400	400-449	450-499	500- 549	550-600	nad 600

Pramen: Mariot, P. 1983.

Vodstvo

Podzemní vody

Podzemní vody ovlivňují využívání krajiny v *místech svého výstupu na povrch (prameny)*, v důsledku toho výskyt podzemních vod podmiňuje vznik *bodového rozmístění CR*.

Atraktivita pramenů pro lokalizaci CR se uplatňuje v přímé závislosti na:

- stupni jejich *mineralizaci* (geologická stavba → minerální složení),
- jejich *léčebných účincích*.

Vyvěrání termálních minerálních pramenů tak podnítilo rozvoj specifického druhu CR – *lázeňství*.

Předmětem zájmu CR mohou být také *prameny vyvěrající ze země atraktivním způsobem* – např. gejzíry, vyvěračky v krasových územích apod.

Povrchové vody

Obecně lze uvést, že povrchové vody podmiňují *liniové rozmístění CR*.

Z hlediska CR patří k hlavním reprezentantem povrchových vod:

- *moře* → *dlouhodobé rekreační pobyty v letním období*.

Teplá jižní evropská moře (Středozemní, v menší míře i Černé moře) mají v mezinárodním CR významné postavení, jsou *cílem každoroční masové migrace obyvatelstva* severní a střední Evropy za teplou vodou a jižním sluncem. *Středozemní moře na sebe váže více než polovinu celkového objemu evropského CR*.

K dalším oblastem s velkou koncentrací přímořského CR patří:

- *Karibik*,
- *západní pobřeží Mexika* (Acapulco),
- *jihovýchod USA* (Florida),
- *pláže v Austrálii*,
- *jihovýchod Asie*,
- *některé tichomořské ostrovy* (např. Hawai, Fidži apod.).

- *jezera*,
- *umělé vodní nádrže*,
- *rybníky*,
- *vodní toky* - některé vodní toky mají význam také pro *speciální druhy sportů*, jako je např. vodácký slalom na divoké vodě, rafting, canyoning atd.

Atraktivnost vodních toků zvyšují některé vodní útvary, mezi které patří zejména kaňony a průlomová údolí, vodopády, meandry, mrtvá ramena apod.

Vážným problémem CR vázaného na vodstvo patří v současnosti jejich *stoupající znečištění*.

Rostlinstvo (flóra)

Vliv rostlinstva na rozmístění CR není příliš výrazný - na druhé straně ho však nelze zcela zanedbat.

Nejvýznamnějším fytogeografickým faktorem je **les** - v oblastech, které nevynikají jinými přírodními pozoruhodnostmi, je *les jediným předpokladem jejich rekreačního využití* (využití zejména v rámci *příměstské rekreace* – viz např. Hradecké lesy). Z hlediska cestovního ruchu se může les v některých konkrétních případech projevit i jako *negativní činitel* → omezení výhledu, určitá jednotvárnost, ...

Jako atraktor CR mohou působit také některé další **rostlinné formace** – uvést lze např. *arboreta, zahrady a parky, bažantnice* atd.

Tab. 5: Stupeň lesnatosti území

Lesnatost území	Rozpětí lesnatosti (v %)	Stupeň lesnatosti
velmi malá	0 - 10	1
Malá	11 - 25	2
Střední	26 - 45	3
Velká	46 - 70	4
velmi velká	71 a více	5

Pramen: Papánek, F., 1974.

Poznámka: někteří autoři (Michal, I., 1970, Slavíková, D., 1977, Mariot, P., 1983) při hodnocení vhodnosti území z hlediska využitelnosti lesa pro rekreační účely doplňují tyto údaje o členitost lesních okrajů.

Živočišstvo (fauna)

Fauna (zvířectvo) se na rozvoji CR podílí zejména **lovem zvířat a rybolovem** – tyto činnosti je možné přiřadit k formám *nemasového, spíše exkluzivního CR*. Ve spojitosti s faunou lze do určité míry hovořit i o *negativním vlivu na CR* – zmínit lze výskyt jedovatých či nepříjemných živočichů (jedovatí hadi, klíšťata, komárů apod.).

Osobité postavení mají z hlediska CR **zoologické zahrady**.

POTENCIÁL ANTROPOGENNÍ SFÉRY

Druhou složku komplexu lokalizačních předpokladů CR tvoří **kulturně-historické předpoklady**. Svým charakterem se odlišují od přírodních předpokladů:

- vznikly činností člověka,
- na rozdíl od areálového nebo liniového uspořádání přírodních atraktivit se vyznačují spíše rozmístění bodovým.

Význam a využitelnost kulturně-historických podmínek se zvyšuje, jsou-li lokalizované v prostorech funkčně využívaných také jinými formami cestovního ruchu.

Postavení kulturně-historických předpokladů v kontextu rozvoje CR lze specifikovat následujícím způsobem:

- z hlediska CR kulturně-historické objekty v turisticky atraktivních oblastech většinou plní funkci **sekundárního činitele**, tzn. že *doplňují atraktivitu*:
 - přírodního rázu,
 - rekreačního rázu (koupání, lyžování atd.).
- v menším počtu případů pak kulturně-historické podmínky *svou specifičností a výjimečností plní funkci primárního činitele* a určují využívání daného regionu CR (např. antické památky v Řecku a Itálii, egyptské pyramidy apod.).

Na základě **kvalitativních kritérií** lze kulturně-historické předpoklady rozdělit na *tři skupiny*:

- *kulturně-historické památky,*
- *kulturní zařízení a akce,*
- *sportovní podniky.*

Kulturně-historické památky

Mezi lokalizačními předpoklady antropogenní sféry má skupina kulturně-historických památek **největší význam**. Jejich prostřednictvím se účastníci CR seznamují s:

- *historií,*
- *architekturou,*
- *technickými památkami,*
- *kulturou konkrétních území.*

Skupinu kulturně-historických památek tak lze **rozčlenit na**:

- *architektonické památky* = do skupiny umělecko-historických památek stavitelského charakteru patří:
 - městské celky,
 - hrady a zámky,
 - sakrální stavby.

Mnohé z těchto objektů jsou *speciálně přizpůsobené návštěvnosti* instalací svých interiérů a zabezpečením průvodcovských služeb s odborným výkladem.

- *technické památky* = do této skupiny patří jak *jedinečná díla našich předků* (římské akvadukty a jiné zavodňovací systémy, středověké opeňovací systémy - např. Hadriánův val, Velká čínská zeď, lesní železničky, ...), tak i *novější technická díla*, jako jsou přehrady, dopravní zařízení apod., speciální stavby (Eiffelova věž, Atomium) apod.,

- *národně-historické památky* = pamětní místa, pamětní budovy, památníky, pomníky *spjaté s* historií národa a významnými historickými událostmi, postavami národní kultury, válečnými událostmi apod.,
- *lidová architektura* = zvláště přitažlivou formou v tomto směru představují *muzea v přírodě (skanzeny)*,
- *přírodní památky* = tato kategorie kulturně-historických památek je určena k ochraně přírodních zdrojů, které jsou současně dokladem vývoje lidské společnosti a připomínají vlastně určitou historickou nebo kulturní událost. Nejčastěji jde o památné stromy, jeskyně, archeologická naleziště apod.

Kulturní zařízení a kulturní akce

Tato skupina kulturně-historických předpokladů CR je *velmi pestrá*. Podle charakteru můžeme kulturní zařízení a akce rozdělit na **tři kategorie**:

- *muzea a galerie,*
- *divadla, koncerty, hudební, divadelní a filmové festivaly a folklórní slavnosti, mezinárodní výstavy a veletrhy apod.,*
- *vědecké kongresy a sympozia.*

Sportovní akce

Stále významnější místo v CR zaujímají **sportovní akce**. Některé z nich se těší velké popularitě ze strany veřejnosti, jmenovat lze například *mistrovství světa ve fotbale, hokeji, lehké atletice atd.*

Nejvýznamnější světovou sportovní událostí je *Olympiáda*.

Závěrem ke kulturně-historickým předpokladům je možné konstatovat, že současná činnost člověka vytváří stále nové objekty, které se stávají cílem poznávání. Každý objekt tak může mít zároveň význam i jako poznávací hodnota, která vyvolává pohyb účastníků CR.

LOKALIZAČNÍ PŘEDPOKLADY (ZDROJE) – FAKTOR NABÍDKY

Pojem lokalizačních předpokladů (v anglosaské literatuře se přitom spíše používá termín source – zdroj) se v geografické literatuře dlouho vyvíjel.

Obvykle se v této souvislosti vychází z *ohodnocení a ocenění*, a to především jakýchsi *hmotných objektů přírodní nebo antropogenní povahy*, jež mají *potenciál přeměnit samy sebe ve zdroj určité ekonomické hodnoty nebo produkční zdroj*.

To, že tyto objekty (v široké škále tak, jak o nich hovořila předcházející část přednášky) mají hmotnou (fyzickou) formu (např. existence konkrétního vhodného svahu), není dostatečnou podmínkou vzniku rekreačního zdroje. Kromě nutnosti existence jakýchsi realizačních předpokladů je ***klíčové především subjektivní ocenění jejich potenciálu ze strany společnosti*** – to je ***krucální podmínka identifikace takových objektů jako lokalizačních předpokladů (zdroje) CR k uspokojení (saturaci) lidských potřeb***.

Skutečný zdroj CR (lokalizační předpoklad) tak jinými slovy vzniká až prostřednictvím kombinací určité výchozí kvality a schopnosti a touhy člověka tuto kvalitu využít. Přitom je nutné si uvědomit, že:

- ***zdroje nejsou statické v čase*** – tzn. že v důsledku změn životního stylu, nástupu nových spotřebních trendů a kulturních hodnot může dojít také k přehodnocení lokalizačních předpokladů,
- ***zdroje jsou využívány různým způsobem různými sociálními skupinami (multiple use)*** – např. venkovská krajina bývá kromě volnočasových aktivit primárně využívána v rámci zemědělství, lesnictví, bydlení atd. – tato skutečnost souvisí se zájmem geografů o studium takového vícenásobného, překryvného „land use“ různých oblastí, o vzájemný vztah různých typů činností apod. – *konflikt × kompatibilita využití*.

To, že geografie CR se výše uvedenými skutečnostmi zabývá jen poměrně okrajově a soustředí se hlavně na poněkud ***zjednodušující popisy a soupisy lokalizačních předpokladů*** (jak jsme to viděli v předcházející části přednášky), vede některé autory (S. L. J. Smith, 1983) k závěru, že ***geografie CR je stále ve stádiu naivní fenomenologie a indukce*** – tzn., že výzkumníci si sice všimají dalších a dalších aspektů fenoménu rekreace, nicméně ke studiu těchto složitých skutečností používají pouze ***relativně jednoduché (nesofistikované) koncepty a metody*** (např. popis, klasifikace apod.), namísto využití komplexnějších nástrojů (např. metody vícenásobné regrese, faktorové analýzy apod.). Tato skutečnost se přitom projevuje zvláště v souvislosti s výzkumem rekreačních zdrojů.

Výzkum lokalizačních předpokladů CR – fáze:

- ***soupis zdrojů***,
- ***typologie zdrojů*** (na základě různých proměnných) = rozdělení všech sepsaných zdrojů do skupin na základě určitého znaku – např. kvalita, přírodní charakter, antropogenní charakter apod.,
- ***vymezení regionů*** vhodných na základě přítomnosti určitého typu zdrojů k určité aktivitě, v podstatě jde o základ rajonizace (regionalizace) CR.

V podstatě se jedná o jeden ze závažných důsledků *nedostatečně propracované teoretické báze této vědní disciplíny*.

Z určitého úhlu pohledu sice snahy o celkový soupis rekreačních zdrojů mohou být považovány za přežitek, nicméně jejich význam spočívá v tom, že **žádná jiná disciplína než geografie nenabízí tak ucelené a celistvé hodnocení vztahů v rámci rekreace a turismu.**

Z geografického hlediska je důležitá ještě jedna skutečnost, totiž že **dvě základní složky CR:**

- *turisté* (účastníci CR),
- *zdroje* (lokalizační předpoklady),

jsou prostorově odděleny, jejich propojení umožňují tzv. *realizační podmínky CR* – o nich trochu blíže dále.

Toto *prostorové oddělení strany poptávky (turisté) a strany nabídky (zdroje – lokalizační předpoklady)*, vede ke vzniku jakýchsi poměrně výrazných **prostorových vazeb (modely pohybu)**, přičemž vzdálenost místa bydliště turistů (účastníků CR) a turistickými destinacemi neovlivňuje jenom velikost poptávky ale také dostupnost zdrojů, přičemž je nutné konstatovat, že *velikost sféry vlivu určitého zdroje závisí také na jeho atraktivitě a významu* – proto lze rozlišit zdroje:

- *mezinárodní,*
- *národní,*
- *regionální,*
- *lokální.*

Budeme-li dále vazbu poptávky (turisté) a nabídky (zdroje) analyzovat prostřednictvím pojmu (konceptu) **produkce a spotřeba**, dojdeme k závěru, že výše popsanou prostorovou vazbu umožňuje teprve faktor *produkce* (tedy postup vedoucí k využití určitého lokalizačního předpokladu, který je subjektivně vnímán jako turistický zdroj), a to *prostřednictvím*:

- *doplnění široké škály turistických služeb,*
- *tvorbou turistického produktu,*
- *jeho nabídkou = prodejem spotřebiteli (tedy turistovi).*

Lokalizační předpoklad je tímto způsobem komodifikován, je ho možné prodat a využít.

Základním důvodem, proč jsou tyto skutečnostmi předmětem zájmu geografie je skutečnost, kterou někteří autoři označují jako „*prostorová fixace*“ (*spatial fixity*). Jinými slovy jde o to, že *turisté jsou mobilními spotřebiteli schopnými spotřeby na globální úrovni, což do značné míry kontrastuje s většinou existující nabídky (zdrojů, lokalizačních předpokladů), jež jsou fixovány do určité specifické lokace.*

Koncept prostorové fixace zdrojů by sice mohl být do určité míry *překonán prostřednictvím velkých investic* (výstavba zábavních a sportovních center), nicméně vzhledem k tomu, že na rozdíl od hospodářské sféry, kde působí velké nadnárodní korporace, *převažují v CR spíše menší podnikatelské subjekty, přetrvává v převažující míře zmíněná prostorová fixace zdrojů.*

Spektrum činností a služeb, jimiž je nutné existující zdroj (lokalizační předpoklad) podpořit, aby byl z hlediska CR (turismu) funkční, je velmi široké – zahrnuje (viz obr. 3.4 na s. 105):

- *obecnou a turistickou infrastrukturu* – do této kategorie lze zařadit dopravní infrastrukturu (automobilová, letecká, železniční doprava – obecně jinými slovy jde o *dostupnost turistických destinací*, napojení destinací na technické sítě, telekomunikace, ...),

- *příslušná zařízení* – do této skupiny patří především různé kategorie *ubytovacích a stravovacích zařízení* (rozlišit lze ubytovací zařízení komerčního a vázaného CR, patří sem hotely, penziony, kempy, individuální rekreační objekty – chaty a chalupy, restaurace, kavárny, ...),
- *zábavná a sportovní zařízení* – skupina zahrnuje zejména různá kulturní, rekreační a sportovní zařízení umožňující využití volného času v příslušné destinaci (kluby, diskotéky, taneční sály, sportovní infrastruktura – vleky, lanovky, ...),
- *další turistické služby* – sem patří např. zprostředkovací služby (cestovní operátoři a cestovní kanceláře), organizace, marketing, informační kanceláře, průvodcovské služby, široká skupina dalších služeb širší či užší související s CR (opravny sportovních potřeb, benzínky, horská služba, záchranná služba, údržba veřejné zeleně), ...

Table 3.4: Elements of the tourism industry

Tourism resources

- Natural resources
- Human resources

General and tourism infrastructure

- Means of communication and travel
- Social installations
- Basic installations
- Telecommunications

Receptive facilities

- Hotels, guest houses, towns and villages
- Condominiums
- Complementary residences
- Residences for receptive personnel
- Food and beverage installations

Entertainment and sports facilities

- Recreational and cultural facilities
- Sports facilities

Tourism reception services

- Travel agencies
- Hotel and local promotional offices
- Information offices
- Car hire
- Guides, interpreters

Source: Sessa (1993)

Obr. 1: Lokalizační a realizační podmínky CR
Pramen: Hall, C. M., Page, S. J. 2002. (s. 105, tab. 3.4)

Z toho je vidět, že *vlastní lokalizační předpoklad (zdroj)*, je jen malou, nutnou výchozí podmínkou, k jeho komerčnímu využití vede dlouhá cesta a nutnost doplnění řady scházejících podmínek – jejich soubor v podstatě tvoří tzv. **realizační předpoklady (podmínky) CR**.

Realizační podmínky CR (materiálně-technickou základnu) lze posuzovat v dvojím smyslu:

- **v širším smyslu** do ní patří *všechny hmotné prostředky, které se podílejí na tvorbě a realizaci služeb pro účastníky CR bez ohledu na jejich organizační začlenění a bez ohledu podíl turistů (účastníků CR) při využívání těchto služeb*; do této skupiny tak patří např. veřejná doprava, benzínové pumpy, letecké spoje, ubytovací služby, restaurace apod., protože všechna tato zařízení kromě turistů slouží i jiným skupinám klientů;

- **v užším smyslu** do materiálně-technické základny patří *všechny hmotné prostředky, které slouží výlučně potřebám CR* – jde např. o cestovní kanceláře, informační kanceláře, osobní horská dopravní zařízení (tj. vleky a lanovky) atd.

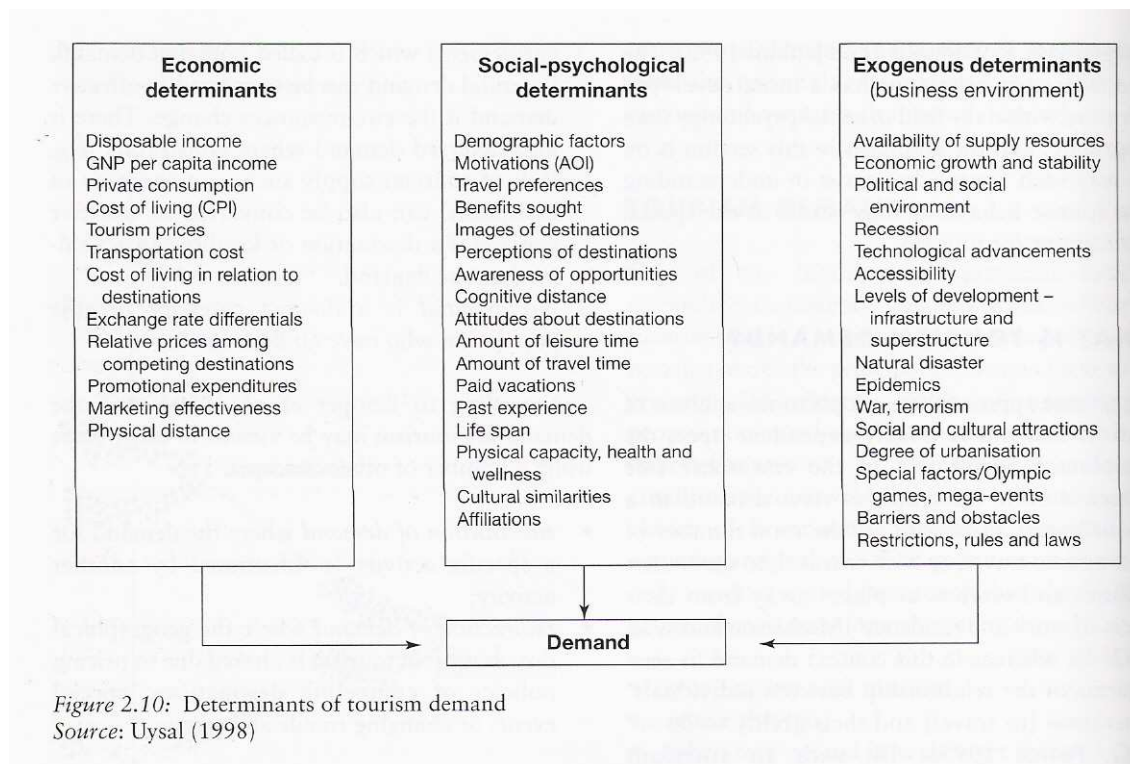
Vzhledem k velké šíři služeb spojených s CR označují někteří autoři geografii CR a rekreace za **geografii služeb v nedomácím prostředí** – tedy úzký segment geografie služeb – holt mám to těžký.

SELEKTIVNÍ PŘEDPOKLADY (PODMÍNKY)

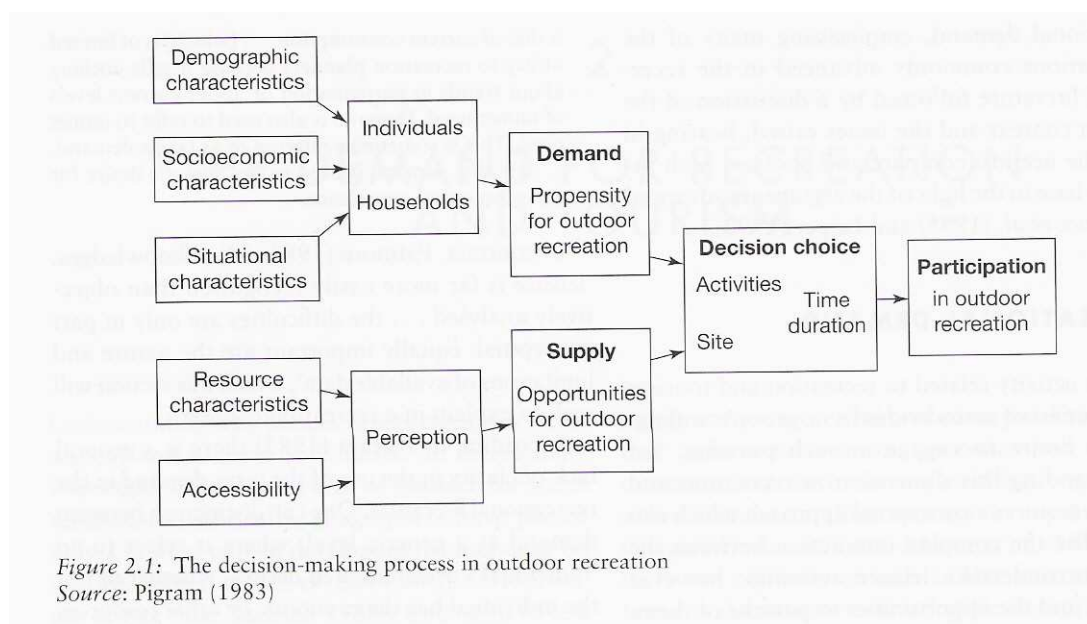
Intenzitu účasti obyvatelstva na CR potom ovlivňují tzv. selektivní předpoklady (podmínky).

K nejvýznamnějším skutečnostem, které ovlivňují intenzitu turismu a rekreace určitých skupin obyvatelstva patří následující *faktory*:

- *výše příjmu,*
 - *zaměstnání ve spojení s množstvím volného času,*
 - *úroveň mobility* (např. vlastnictví osobního auta),
 - *pohlaví (gender)* – ženy mají kvůli domácím pracím méně volného času,
 - *stádium v životního cyklu* (vliv věku),
 - *sociální příslušnost* (spíše příslušnost ke spotřebitelské třídě),
 - *vlivy módnosti* (určitý způsob trávení volného času podléhá módním trendům apod.).
- osoby s vyšší kvalifikací, s lépe placeným zaměstnáním, s přístupem k individuální dopravě a s vyšším vzděláním ve větší míře využívají svůj volný čas aktivnějším a různorodějším způsobem, a to častěji mimo své domácí prostředí;
- z tohoto hlediska je zajímavá i poznámka, že zatímco z hlediska volného času působí množství času a peněz komplementárně (mám-li více peněz i času, mohu se více věnovat volnočasovým aktivitám), z hlediska jednotlivce je jejich působení opačné (vydělám-li více peněz, mám obvykle méně času).

Obr. 2: Selektivní podmínky cestovního ruchu
 Pramen: Hall, C. M., Page, S. J. 2002. (s. 62, obr. 2.10)

Obr. 3: Cestovní ruch - proces rozhodování
 Pramen: Hall, C. M., Page, S. J. 2002. (s. 32, obr. 2.1)